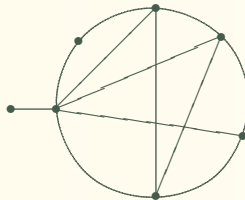

1 Pojem grafu

Grafy jsou jedním z nejdůležitějších pojmů diskrétní matematiky. Neformálně, graf se skládá z

- *vrcholů* neboli také uzlů (“puntíků”)
- a *hran* (“spojnic”) mezi dvojicemi vrcholů.

(Pozor, **nepletme si graf** s grafem funkce!)

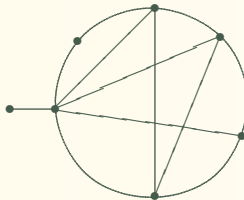

1 Pojem grafu

Grafy jsou jedním z nejdůležitějších pojmů diskrétní matematiky. Neformálně, graf se skládá z

- *vrcholů* neboli také uzlů (“puntíků”)
- a *hran* (“spojnic”) mezi dvojicemi vrcholů.

(Pozor, **nepleťme si graf** s grafem funkce!)

Takový graf může vyjadřovat souvislosti mezi objekty, návaznosti, spojení nebo toky, atd. Svě důležité místo v informatice si grafy získaly dobře vyváženou kombinací svých vlastností – snadným **názorným nakreslením** a zároveň jednoduchou **zpracovatelností na počítačích**.

Stručný přehled lekce

- zavedení a pochopení grafů, jejich základní pojmy,
- příklady běžných tříd grafů,
- stupně vrcholů v grafech,
- podgrafy, isomorfismus grafů a jeho poznání.

1.1 Definice grafu

Definice 1.1. Graf (rozšířeně *obyčejný* či *jednoduchý neorientovaný* graf) je uspořádaná dvojice $G = (V, E)$, kde V je množina *vrcholů* a E je množina *hran* – množina vybraných dvouprvkových podmnožin množiny vrcholů.

Značení: Hranu mezi vrcholy u a v píšeme jako $\{u, v\}$, nebo zkráceně uv .

Vrcholy spojené hranou jsou *sousední*.

Na množinu vrcholů grafu G odkazujeme jako na $V(G)$, na množinu hran $E(G)$.

1.1 Definice grafu

Definice 1.1. Graf (rozšířeně *obyčejný* či *jednoduchý neorientovaný* graf) je uspořádaná dvojice $G = (V, E)$, kde V je množina *vrcholů* a E je množina *hran* – množina vybraných dvouprvkových podmnožin množiny vrcholů.

Značení: Hranu mezi vrcholy u a v píšeme jako $\{u, v\}$, nebo zkráceně uv .

Vrcholy spojené hranou jsou *sousední*.

Na množinu vrcholů grafu G odkazujeme jako na $V(G)$, na množinu hran $E(G)$.

Fakt: Na graf se lze dívat také jako na symetrickou ireflexivní relaci, kde hrany tvoří právě dvojice prvků z této relace.

1.1 Definice grafu

Definice 1.1. Graf (rozšířeně *obyčejný* či *jednoduchý neorientovaný* graf) je uspořádaná dvojice $G = (V, E)$, kde V je množina *vrcholů* a E je množina *hran* – množina vybraných dvouprvkových podmnožin množiny vrcholů.

Značení: Hranu mezi vrcholy u a v píšeme jako $\{u, v\}$, nebo zkráceně uv .

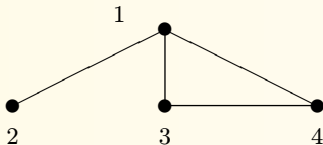
Vrcholy spojené hranou jsou *sousední*.

Na množinu vrcholů grafu G odkazujeme jako na $V(G)$, na množinu hran $E(G)$.

Fakt: Na graf se lze dívat také jako na symetrickou ireflexivní relaci, kde hrany tvoří právě dvojice prvků z této relace.

Poznámka: Grafy se často zadávají přímo názorným obrázkem, jinak je lze také zadat výčtem vrcholů a výčtem hran. Například:

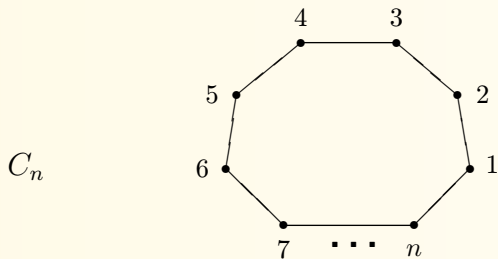
$$V = \{1, 2, 3, 4\}, \quad E = \{\{1, 2\}, \{1, 3\}, \{1, 4\}, \{3, 4\}\}$$

Běžné typy grafů

Pro snadnější vyjadřování je zvykem některé běžné typy grafů nazývat popisnými jmény.

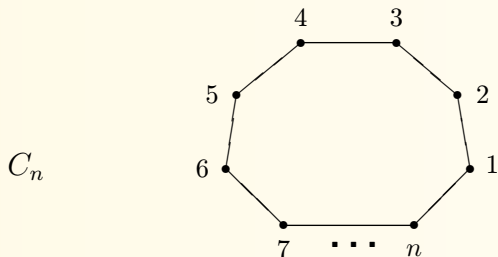
Kružnice délky n má $n \geq 3$ vrcholů spojených do jednoho cyklu n hranami:

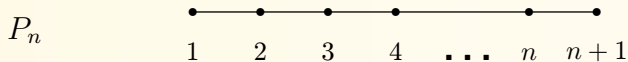
Běžné typy grafů

Pro snadnější vyjadřování je zvykem některé běžné typy grafů nazývat popisnými jmény.

Kružnice délky n má $n \geq 3$ vrcholů spojených do jednoho cyklu n hranami:

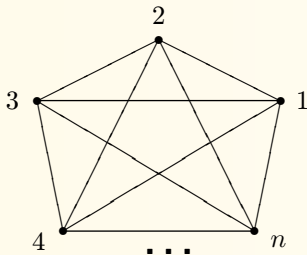

Cesta délky n má $n + 1$ vrcholů spojených za sebou n hranami:

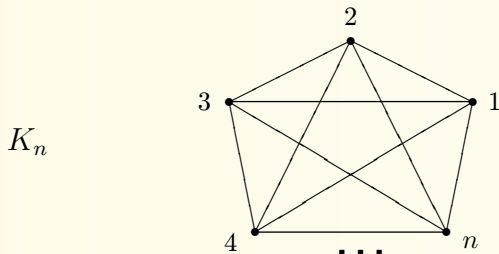
Úplný graf na $n \geq 1$ vrcholech má n vrcholů, všechny navzájem pospojované (tj. celkem $\binom{n}{2}$ hran):

K_n

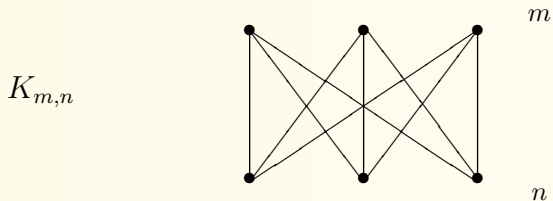

Úplný graf na $n \geq 1$ vrcholech má n vrcholů, všechny navzájem pospojované (tj. celkem $\binom{n}{2}$ hran):

Úplný bipartitní graf na $m \geq 1$ a $n \geq 1$ vrcholech má $m + n$ vrcholů ve dvou skupinách (partitách), přičemž hranami jsou pospojované všechny $m \cdot n$ dvojice z různých skupin:

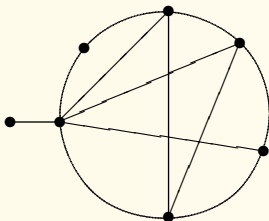

1.2 Stupně vrcholů v grafu

Definice 1.2. **Stupněm vrcholu** v v grafu G

rozumíme počet hran vycházejících z v . Stupeň značíme $d_G(v)$.

(Slovo "vycházející" zde nenaznačuje žádný směr; je totiž obecnou konvencí říkat, že hrana vychází z obou svých konců zároveň.)

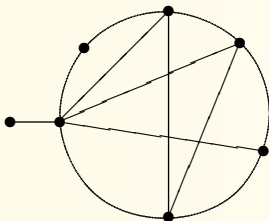
Obrázek 1.1: Tento graf má stupně vrcholů 1, 2, 3, 4, 4, 4, 6.

1.2 Stupně vrcholů v grafu

Definice 1.2. **Stupněm vrcholu** v v grafu G

rozumíme počet hran vycházejících z v . Stupeň značíme $d_G(v)$.

(Slovo "vycházející" zde nenaznačuje žádný směr; je totiž obecnou konvencí říkat, že hrana vychází z obou svých konců zároveň.)

Obrázek 1.1: Tento graf má stupně vrcholů 1, 2, 3, 4, 4, 4, 6.

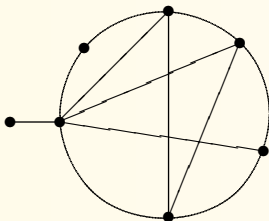
Věta 1.3. *Součet stupňů v grafu je vždy sudý, roven dvojnásobku počtu hran.*

1.2 Stupně vrcholů v grafu

Definice 1.2. **Stupněm vrcholu** v v grafu G

rozumíme počet hran vycházejících z v . Stupeň značíme $d_G(v)$.

(Slovo "vycházející" zde nenaznačuje žádný směr; je totiž obecnou konvencí říkat, že hrana vychází z obou svých konců zároveň.)

Obrázek 1.1: Tento graf má stupně vrcholů 1, 2, 3, 4, 4, 4, 6.

Věta 1.3. *Součet stupňů v grafu je vždy sudý, roven dvojnásobku počtu hran.*

Důkaz. Při sčítání stupňů vrcholů v grafu započítáme každou hranu dvakrát – jednou za každý její konec. Proto výsledek vyjde sudý. $\square$

Vlastnosti stupňů

Jelikož v obyčejném grafu zvláště nerozlišujeme mezi jednotlivými vrcholy, nemáme dáno žádné pořadí, ve kterém bychom stupně vrcholů měli psát. Proto si stupně obvykle seřazujeme podle velikosti.

* Zajímavou otázkou je, které posloupnosti stupňů odpovídají vrcholům skutečných grafů?

(Například posloupnost stupňů 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 nemůže nastat nikdy.)

Vlastnosti stupňů

Jelikož v obyčejném grafu zvláště nerozlišujeme mezi jednotlivými vrcholy, nemáme dáno žádné pořadí, ve kterém bychom stupně vrcholů měli psát. Proto si stupně obvykle seřazujeme podle velikosti.

* Zajímavou otázkou je, které posloupnosti stupňů odpovídají vrcholům skutečných grafů?

(Například posloupnost stupňů 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 nemůže nastat nikdy.)

Věta 1.4. *Nechť $d_1 \leq d_2 \leq \dots \leq d_n$ je posloupnost přirozených čísel. Pak existuje graf s n vrcholy stupňů*

$$d_1, d_2, \dots, d_n$$

právě tehdy, když existuje graf s $n - 1$ vrcholy stupňů

$$d_1, d_2, \dots, d_{n-d_n-1}, d_{n-d_n} - 1, \dots, d_{n-2} - 1, d_{n-1} - 1.$$

K použití Věty 1.4: Mírně nepřehledný formální zápis věty znamená, že ze seřazené posloupnosti odebereme poslední (největší) stupeň d_n a od tolika d_n bezprostředně předchozích stupňů odečteme jedničky. Zbylé stupně na začátku posloupnosti se nezmění.
(Nezapomeňme, že posloupnost je třeba znovu seřadit dle velikosti.)

Příklad 1.5. Existuje graf se stupni vrcholů:

$(1, 1, 1, 2, 3, 4)$?

Dle Věty 1.4 upravíme na $(1, 0, 0, 1, 2)$, uspořádáme ji $(0, 0, 1, 1, 2)$, pak znovu $(0, 0, 0, 0)$ a takový graf už jasně existuje.

Na druhou stranu, jak takový graf sestrojíme?

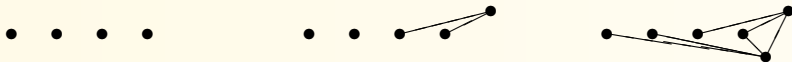
Příklad 1.5. Existuje graf se stupni vrcholů:

$(1, 1, 1, 2, 3, 4)$?

Dle Věty 1.4 upravíme na $(1, 0, 0, 1, 2)$, uspořádáme ji $(0, 0, 1, 1, 2)$, pak znovu $(0, 0, 0, 0)$ a takový graf už jasně existuje.

Na druhou stranu, jak takový graf sestojíme?

(Obvykle není jediný, ale nás zajímá aspoň jeden z nich.) Prostě obrátíme předchozí postup, začneme z grafu se 4 vrcholy bez hran, přidáme vrchol stupně 2 spojený se dvěma z nich a další vrchol stupně 4 takto:

Příklad 1.5. Existuje graf se stupni vrcholů:

(1, 1, 1, 2, 3, 4) ?

Dle Věty 1.4 upravíme na (1, 0, 0, 1, 2), uspořádáme ji (0, 0, 1, 1, 2), pak znovu (0, 0, 0, 0) a takový graf už jasně existuje.

Na druhou stranu, jak takový graf sestojíme?

(Obvykle není jediný, ale nás zajímá aspoň jeden z nich.) Prostě obrátíme předchozí postup, začneme z grafu se 4 vrcholy bez hran, přidáme vrchol stupně 2 spojený se dvěma z nich a další vrchol stupně 4 takto:

(1, 1, 1, 1, 2, 3, 4, 6, 7) ?

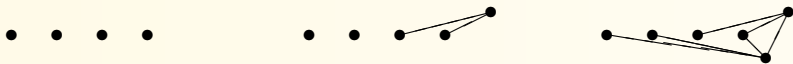
Příklad 1.5. Existuje graf se stupni vrcholů:

$(1, 1, 1, 2, 3, 4)$?

Dle Věty 1.4 upravíme na $(1, 0, 0, 1, 2)$, uspořádáme ji $(0, 0, 1, 1, 2)$, pak znovu $(0, 0, 0, 0)$ a takový graf už jasně existuje.

Na druhou stranu, jak takový graf sestojíme?

(Obvykle není jediný, ale nás zajímá aspoň jeden z nich.) Prostě obrátíme předchozí postup, začneme z grafu se 4 vrcholy bez hran, přidáme vrchol stupně 2 spojený se dvěma z nich a další vrchol stupně 4 takto:

$(1, 1, 1, 1, 2, 3, 4, 6, 7)$?

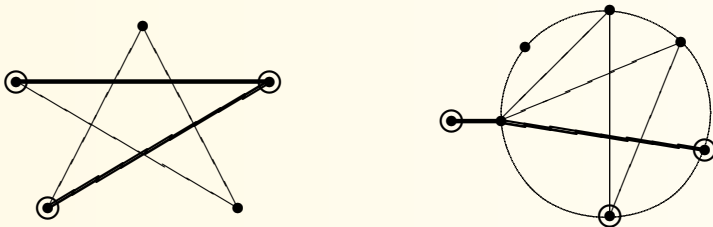
Podobně upravíme na $(1, 0, 0, 0, 1, 2, 3, 5)$ a uspořádáme ji $(0, 0, 0, 1, 1, 2, 3, 5)$, pak znovu $(0, 0, -1, 0, 0, 1, 2)$, ale to už přece nelze – stupně nejsou záporné. Proto takový graf neexistuje.

□

1.3 Podgrafy a Isomorfizmus

Definice: *Podgrafem* grafu G rozumíme libovolný graf H na podmnožině vrcholů $V(H) \subset V(G)$, který má za hrany libovolnou podmnožinu hran grafu G majících oba vrcholy ve $V(H)$.

Píšeme $H \subset G$.

Obrázek 1.2: Co je (vlevo) a co není (vpravo) podgraf.

Definice: *Indukovaným podgrafem* je podgraf $H \subset G$ takový, který obsahuje **všechny** hrany grafu G mezi dvojicemi vrcholů z $V(H)$.

Definice 1.6. Isomorfismus grafů G a H

je bijektivní (**vzájemně jednoznačné**) zobrazení $f : V(G) \rightarrow V(H)$, pro které platí, že každá dvojice vrcholů $u, v \in V(G)$ je spojená hranou v G právě tehdy, když je dvojice $f(u), f(v)$ spojená hranou v H .

Grafy G a H jsou **isomorfní** pokud mezi nimi existuje isomorfismus.

Píšeme $G \simeq H$.

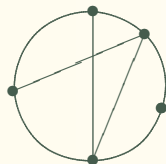
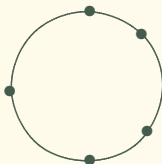
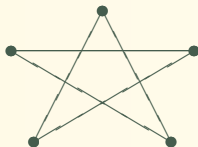
Definice 1.6. Isomorfizmus grafů G a H

je bijektivní (**vzájemně jednoznačné**) zobrazení $f : V(G) \rightarrow V(H)$, pro které platí, že každá dvojice vrcholů $u, v \in V(G)$ je spojena hranou v G právě tehdy, když je dvojice $f(u), f(v)$ spojena hranou v H .

Grafy G a H jsou **isomorfní** pokud mezi nimi existuje isomorfismus.

Píšeme $G \simeq H$.

Fakt: Isomorfní grafy mají stejný počet vrcholů (i hran).

Z nakreslených tří grafů jsou první dva isomorfní – jsou to jen různá nakreslení “téhož” grafu, kružnice délky 5. (Určitě snadno najdete isomorfismus mezi nimi. Pro jednoduchost isomorfismus zakreslete do obrázku tak, že vrcholy prvního očísľujete čísla 1 až 5 a vrcholy druhého stejnými čísly v pořadí odpovídajícím jeho bijekci.) Třetí graf jim isomorfní není, neboť, například, má vrcholy jiných stupňů.

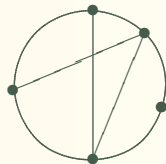
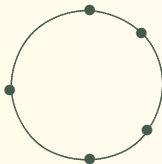
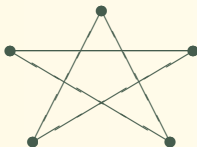
Definice 1.6. Isomorfizmus grafů G a H

je bijektivní (**vzájemně jednoznačné**) zobrazení $f : V(G) \rightarrow V(H)$, pro které platí, že každá dvojice vrcholů $u, v \in V(G)$ je spojena hranou v G právě tehdy, když je dvojice $f(u), f(v)$ spojena hranou v H .

Grafy G a H jsou **isomorfní** pokud mezi nimi existuje isomorfismus.

Píšeme $G \simeq H$.

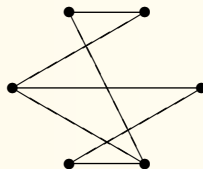
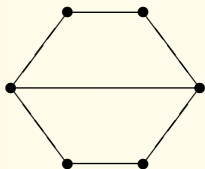
Fakt: Isomorfní grafy mají stejný počet vrcholů (i hran).

Z nakreslených tří grafů jsou první dva isomorfní – jsou to jen různá nakreslení “téhož” grafu, kružnice délky 5. (Určitě snadno najdete isomorfismus mezi nimi. Pro jednoduchost isomorfismus zakreslete do obrázku tak, že vrcholy prvního očísľujete čísla 1 až 5 a vrcholy druhého stejnými čísly v pořadí odpovídajícím jeho bijekci.) Třetí graf jim isomorfní není, neboť, například, má vrcholy jiných stupňů.

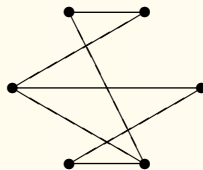
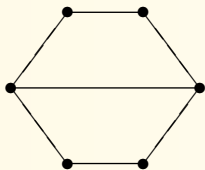
Fakt: Pokud je bijekce f isomorfismem, musí zobrazovat na sebe vrcholy stejných stupňů, tj. $d_G(v) = d_H(f(v))$. Naopak to však nestačí!

Příklad 1.7. Jsou následující dva grafy isomorfní?

Pokud mezi nakreslenými dvěma grafy hledáme isomorfismus, nejprve se podíváme, zda mají **stejný počet vrcholů a hran**.

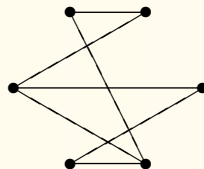
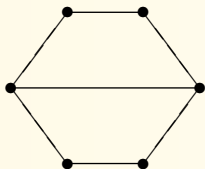
Příklad 1.7. Jsou následující dva grafy isomorfní?

Pokud mezi nakreslenými dvěma grafy hledáme isomorfismus, nejprve se podíváme, zda mají **stejný počet vrcholů a hran**. Mají. Pak se podíváme na stupně vrcholů a zjistíme, že oba mají **stejnou posloupnost stupňů** 2, 2, 2, 2, 3, 3.

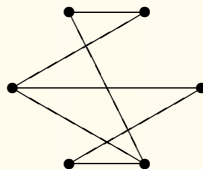
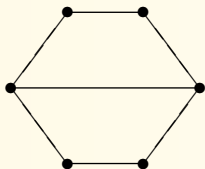

Příklad 1.7. Jsou následující dva grafy isomorfní?

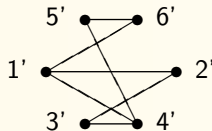
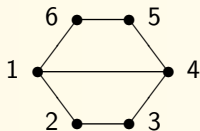
Pokud mezi nakreslenými dvěma grafy hledáme isomorfismus, nejprve se podíváme, zda mají **stejný počet vrcholů a hran**. Mají. Pak se podíváme na stupně vrcholů a zjistíme, že oba mají **stejnou posloupnost stupňů** 2, 2, 2, 2, 3, 3. Takže ani takto jsme mezi nimi nerozlišili a mohou (nemusejí!) být isomorfní. Dále tedy nezbývá, než zkusit **všechny přípustné možnosti** zobrazení isomorfismu z levého grafu do pravého.

Příklad 1.7. Jsou následující dva grafy isomorfní?

Pokud mezi nakreslenými dvěma grafy hledáme isomorfismus, nejprve se podíváme, zda mají **stejný počet vrcholů a hran**. Mají. Pak se podíváme na stupně vrcholů a zjistíme, že oba mají **stejnou posloupnost stupňů** 2, 2, 2, 2, 3, 3. Takže ani takto jsme mezi nimi nerozlišili a mohou (nemusejí!) být isomorfní. Dále tedy nezbyvá, než zkusit **všechny přípustné možnosti** zobrazení isomorfismu z levého grafu do pravého.

Na levém grafu si pro ulehčení všimněme, že oba vrcholy stupně tři jsou si symetrické, proto si bez újmy na obecnosti můžeme vybrat, že vrchol označený 1 se zobrazí na 1'. Druhý vrchol stupně tři, označený 4, se musí zobrazit na analogický vrchol druhého grafu 4'. A zbytek již plyne snadno:

□

Věta 1.8. *Relace “být isomorfní” $\simeq$ na třídě všech grafů je ekvivalencí.*

Věta 1.8. Relace “být isomorfní” $\simeq$ na třídě všech grafů je ekvivalencí.

Důkaz. Relace $\simeq$ je reflexivní, protože graf je isomorfní sám sobě identickým zobrazením. Relace je také symetrická, neboť bijektivní zobrazení lze jednoznačně “obrátit”. Transitivnost $\simeq$ se snadno dokáže skládáním zobrazení–isomorfismů. $\square$

Důsledkem je, že všechny grafy se rozpadnou na *třídy isomorfismu*. V praxi pak, pokud mluvíme o *grafu*, myslíme tím obvykle jeho *celou třídu isomorfismu*, tj. nezáleží nám na konkrétní prezentaci grafu.

Další grafové pojmy

Značení: Mějme libovolný graf G .

- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké kružnici, říkáme *kružnice v G* .
- Speciálně říkáme *trojúhelník* kružnici délky 3.

Další grafové pojmy

Značení: Mějme libovolný graf G .

- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké kružnici, říkáme *kružnice v G* .
- Speciálně říkáme *trojúhelník* kružnici délky 3.
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké cestě, říkáme *cesta v G* .

Další grafové pojmy

Značení: Mějme libovolný graf G .

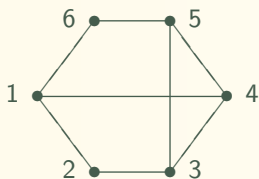
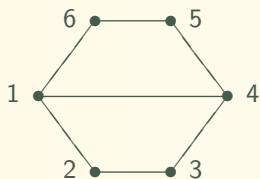
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké kružnici, říkáme *kružnice v G* .
- Speciálně říkáme *trojúhelník* kružnici délky 3.
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké cestě, říkáme *cesta v G* .
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějakému úplnému grafu, říkáme *klika v G* .
- Podmnožině vrcholů $X \subset V(G)$, mezi kterými nevedou v G vůbec žádné hrany, říkáme *nezávislá množina X v G* .

Další grafové pojmy

Značení: Mějme libovolný graf G .

- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké kružnici, říkáme *kružnice v G* .
- Speciálně říkáme *trojúhelník* kružnici délky 3.
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké cestě, říkáme *cesta v G* .
- Podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějakému úplnému grafu, říkáme *klika v G* .
- Podmnožině vrcholů $X \subset V(G)$, mezi kterými nevedou v G vůbec žádné hrany, říkáme *nezávislá množina X v G* .
- Indukovanému podgrafu $H \subset G$, který je isomorfní nějaké kružnici, říkáme *indukovaná kružnice v G* .

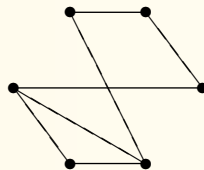
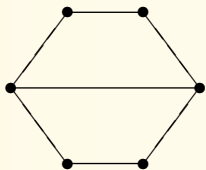

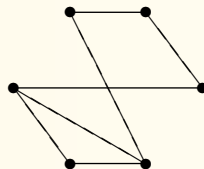
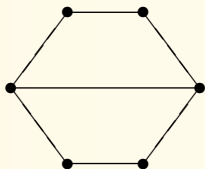
První z ukázaných grafů například neobsahuje žádný trojúhelník, ale obsahuje kružnici délky 4, dokonce indukovanou. Druhý graf trojúhelník obsahuje a kružnici délky 4 také. První graf obsahuje cestu délky 4 na vrcholech 1, 2, 3, 4, 5, ale ta není indukovaná. Indukovaná cesta délky 4 v něm je třeba 2, 3, 4, 5, 6. Druhý graf tyto cesty také obsahuje, ale naopak žádná z nich není indukovaná.

První graf má největší kliku velikosti 2 – jedinou hranu, kdežto druhý graf má větší kliku na vrcholech 3, 4, 5. Největší nezávislá množina u obou grafů má 3 vrcholy 2, 4, 6.

Příklad 1.9. *Jsou následující dva grafy isomorfní?*

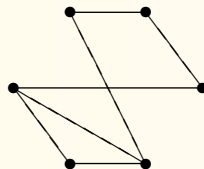
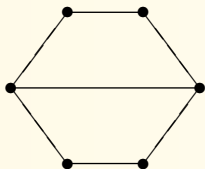

Příklad 1.9. Jsou následující dva grafy isomorfní?

Postupovat budeme jako v Příkladě 1.7, nejprve ověříme, že oba grafy mají stejně mnoho vrcholů i stejnou posloupnost stupňů 2, 2, 2, 2, 3, 3. Pokud se však budeme snažit najít mezi nimi isomorfismus, něco stále nebude sedět, že? Co nám tedy v nalezení isomorfismu brání? Podívejme se, že v druhém grafu oba vrcholy stupně tři mají svého společného souseda, tvoří s ním trojúhelník. V prvním grafu tomu tak není, první graf dokonce nemá žádný trojúhelník. Proto zadané dva grafy nejsou isomorfní.

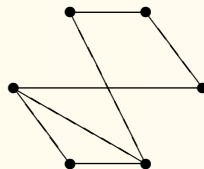
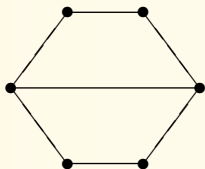
Příklad 1.9. Jsou následující dva grafy isomorfní?

Postupovat budeme jako v Příkladě 1.7, nejprve ověříme, že oba grafy mají stejně mnoho vrcholů i stejnou posloupnost stupňů 2, 2, 2, 2, 3, 3. Pokud se však budeme snažit najít mezi nimi isomorfismus, něco stále nebude sedět, že? Co nám tedy v nalezení isomorfismu brání? Podívejme se, že v druhém grafu oba vrcholy stupně tři mají svého společného souseda, tvoří s ním trojúhelník. V prvním grafu tomu tak není, první graf dokonce nemá žádný trojúhelník. Proto zadané dva grafy nejsou isomorfní. $\square$

Poznámka: Výše uvedené příklady nám ukazují některé cesty, jak poznat (tj. najít nebo vyloučit) isomorfismus dvou grafů. Ty však ne vždy musí fungovat. Čtenář se může ptát, kde tedy najde nějaký **univerzální postup pro nalezení isomorfismu?**

Příklad 1.9. Jsou následující dva grafy isomorfní?

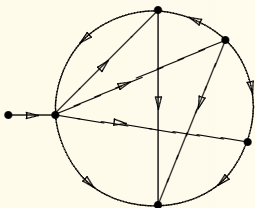
Postupovat budeme jako v Příkladě 1.7, nejprve ověříme, že oba grafy mají stejně mnoho vrcholů i stejnou posloupnost stupňů 2, 2, 2, 2, 3, 3. Pokud se však budeme snažit najít mezi nimi isomorfismus, něco stále nebude sedět, že? Co nám tedy v nalezení isomorfismu brání? Podívejme se, že v druhém grafu oba vrcholy stupně tři mají svého společného souseda, tvoří s ním trojúhelník. V prvním grafu tomu tak není, první graf dokonce nemá žádný trojúhelník. Proto zadané dva grafy nejsou isomorfní. $\square$

Poznámka: Výše uvedené příklady nám ukazují některé cesty, jak poznat (tj. najít nebo vyloučit) isomorfismus dvou grafů. Ty však ne vždy musí fungovat. Čtenář se může ptát, kde tedy najde nějaký **univerzální postup pro nalezení isomorfismu?**

Bohužel vás musíme zklamat, žádný rozumný univerzální postup není znám a má se za to, že jediná vždy fungující cesta pro nalezení či nenalezení isomorfismu mezi dvěma grafy je ve stylu *vyzkoušejte všechny možnosti* bijekcí mezi vrcholy těchto grafů. (Těch je, jak známo, $n!$)

1.4 Orientované grafy a multigrafy

V některých případech (například u toků v sítích) potřebujeme u každé hrany vyjádřit její směr. To vede na definici *orientovaného grafu*, ve kterém hrany jsou uspořádané dvojice vrcholů. (V obrázcích kreslíme orientované hrany se šipkami.)

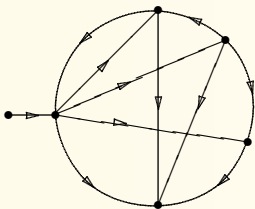

Fakt: Orientované grafy odpovídají relacím, které nemusí být symetrické.

Značení: Hrana (u, v) v orientovaném grafu D *začíná* ve vrcholu u a *končí* ve (míří do) vrcholu v . Opačná hrana (v, u) je různá od (u, v) !

1.4 Orientované grafy a multigrafy

V některých případech (například u toků v sítích) potřebujeme u každé hrany vyjádřit její směr. To vede na definici *orientovaného grafu*, ve kterém hrany jsou uspořádané dvojice vrcholů. (V obrázcích kreslíme orientované hrany se šipkami.)

Fakt: Orientované grafy odpovídají relacím, které nemusí být symetrické.

Značení: Hrana (u, v) v orientovaném grafu D *začíná* ve vrcholu u a *končí* ve (míří do) vrcholu v . Opačná hrana (v, u) je různá od (u, v) !

Poznámka: Navíc někdy můžeme mluvit o tzv. *multigrafech*, ve kterých padají téměř všechna omezení na hrany. . .

V multigrafu může mezi dvojicí vrcholů vést libovolný počet hran – tzv. *násobné hrany*, a některé z nich mohou být i orientované.

Také jsou povoleny hrany, které mají oba konce totožné – tzv. *smyčky*.

1.5 Implementace grafů

Mějme jednoduchý graf G na n vrcholech a značme vrcholy jednoduše čísly $V(G) = \{0, 1, \dots, n-1\}$. Pro počítačovou implementaci grafu G se nabízejí dva základní způsoby:

- **Maticí susednosti**, tj. dvourozměrným polem $g[] []$, ve kterém $g[i][j]=1$ znamená hranu mezi vrcholy i a j .
- **Výčtem susedů**, tj. použitím opět dvourozměrné pole $h[] []$ a navíc pole $d[]$ stupňů vrcholů. Zde prvky $h[i][0], h[i][1], \dots, h[i][d[i]-1]$ udávají seznam susedů vrcholu i .

Poznámka: Dávejte si pozor na **symetrii hran** v implementaci!

Implementace maticí susednosti je hezká svou jednoduchostí.

Druhá možnost se však mnohem lépe hodí pro grafy s malým počtem hran, což nastává ve většině praktických aplikací.

(Navíc je implementace výčtem susedů vhodná i pro multigrafy.)

Ke grafům lze do zvláštních polí přidat také *ohodnocení vrcholů a hran* libovolnými čísly či značkami...